

Ugledni zdravnik švercal čez Karavanke

Vrhunski alpinist in gorski reševalec Iztok Tomazin v knjigi Na meji razkriva svojo tihotapsko preteklost Za tovornjak robe

TINA HORVAT

tina.horvat@slovenskenovice.si

TRŽIČ O »Staaaanii!!!« se je nenadoma razleglo napeto, ukazujoče kričanje in preglasilo hrumenje zimskega viharja. Nekaj metrov pred nama so se iz beline snežnega zameta dvignile tri zasnežene sivozelene postave, z brzostrelkami, uperjenimi naravnost v naju. Tri brzostrelke, tri grozeče cevi, trije prsti na petelinih in njihovi očitno skrajno napeti lastniki. Hkrati z njimi se je iz gmote snega pognal tudi velik črn nemški ovčar in besno lajal. «To ni odlomek iz vojnega romana, ampak resnično doživetje tržiškega vrhunskega alpinista, zdravnika in gorskega reševalca letalca

Iztoka Tomazina, Ugledni zdravnik z doktoratom znanosti iz urgentne medicine, specialist družinske in urgentne medicine, strokovnjak za višinsko in letalsko medicino in tudi direktor Zdravstvenega doma Tržič se je v mladih letih ukvarjal tudi s tihotapstvom, v tistih časih se mu je reklo švercanje. Svojo zelo skrivno preteklost iz časa, ko je po njegovih domačih Karavankah potekala strogo varovana in zastražena meja, se je odločil razkriti v pravkar izdani knjigi **Na meji**.

Na drago športno opremo še carina

»V tistih časih je bilo tihotapljenje kar nekakšen nacionalni šport, večinoma v obliki švercanja manjših, ne pretirano dragih dobrin v avtobusih iz Avstrije in Italije prek uradnih mejnih prehodov. Redki posamezniki, predvsem alpinisti, ki smo odlično poznali domače gore, pa smo različne stvari tihotapili peš, v nahrbtnikih, po zahtevnem gorskem terenu, praviloma ponoči ali v čim slabšem vremenu, da smo zmanjšali možnost, da nas opazijo in ujamejo graničarji. V tistih časih sem imel status vrhunskega športnika v alpinizmu in prostem letenju, bil sem član himalajskih odprav in državni prvak v zmajarstvu, opremo za te dejavnosti pa sem s težko privarčevanim denarjem moral večinoma kupovati v tujini. Seveda je bilo zame nesprejemljivo, da bi zanjo plačeval še visoko carino. Pri mojem tihotapljenju je zato med drugim šlo tudi za nekakšen upor proti represivnemu državnemu aparatu, za izigravanje oblasti, ki nam je, namesto da bi nas podpirala, postavljala dodatne ovire,« nam najprej

predstavi razlog, da je postal tihotapec.

O tej dejavnosti so doslej vedeli le njegovi najbližji, zato je knjiga svojevrstno presenečenje. Pri tem sicer ni bil edini, zagotovo pa je bil edini, ki je to počel v tako zahtevnih razmerah in po tako težkem terenu. Nekajkrat je med tihotapljenjem s težkim tovorom na ramenih celo splezal prvenstveno

smer. Seveda Tomazin ni bil član večje tihotapske združbe. Švercal je zgolj zato, da se je izognil plačilu carine, in to stvari, ki

so jih potrebovali on sam ali njegovi bližnji. Edino nekaj tovorov kave, ki je bila zelo zaželena dobrina in si je lahko čez mejo prinesel le kilogram, je priskrbel za druge, predvsem prijatelje in sorodnike. Čez mejo je spravil več zmajev, alpinistične opreme, padal, hi-fi opremo in kakšen gospodinjski aparat. V knjigi je napisal, da se je tovora nabralo za kakšen kamion.

Ko ga povprašamo, katera je bila njegova najzahtevnejša tihotapska akcija, pove, da je bilo zagotovo najtežje spraviti zmaja windfex pozimi iz doline Poden čez sedlo med Palcem in Zelenjakom in naprej do doma. Šlo je za dva metra visok in 30 kilogramov težek paket, ki se ga je dalo nositi le v posebej narejenem nahrbtniku – krošnjji. Z njim je pozneje letel z Mont Blanca, Kilimandžara, v Himalaji in z drugih visokih gora.

»Bil je moja velika želja in z

ogromno varčevanja sem ga lahko kupil, kot študent pa nisem imel dovolj denarja za drago carino. Edina možnost je bila, da ga prinesem čez hribe.«

Zamolčano v Tržiču

Njegovo početje je bilo skrajno nevarno, saj so graničarji prežali predvsem na mejaše, to so bili ilegalni prebežniki, ki so v obratni smeri bežali iz za nekatere gnilega socializma na svobodo, na zahod. Pri tem je bilo splošno znano, da ponoči, ko je bilo gibanje prepovedano, graničarji prej streljajo, kot s klici ustavljajo vsakogar, ki jim je prišel na pot. Zato je zelo dobro vedel, da ga ne smejo dobiti, in se je na svoje podvige nadvse skrbno pripravil. Mejo je prehajal predvsem ponoči in v čim slabšem vremenu, na primer v snežnem metežu, ko je bila možnost srečanja z graničarji najmanjša.

A ne le svoje tihotapske preteklosti, v knjigi Tomazin opisuje tudi dolgo zamolčano dogajanje nad Tržičem, ko so čez mejo bežali mejaši. »To je bila ena od tabu tem, o kateri se na našem koncu ni veliko govorilo. Šlo je za strogo ilegalno dogajanje. Nekaj več smo o tem vedeli gorski reševalci, saj so graničarji na pomoč ob nesrečah, ki so se dogajale mejašem, poklicali prav nas oziroma naše predhodnike. Bilo je veliko tragičnih zgodb, saj mejaši večinoma niso poznali gora, pogosto so zašli v neprehodne terene, se tam ponesrečili ali omagali ali pa so jih ujeli in ustrelili graničarji, tako da se je njihova pot na zahod, v iluzijo ali resničnost svobode, tragično končala na meddržavni meji. Graničarjev tudi sicer nihče ni imel rad, za nas domačine so bili zelo moteči, tujek v gorah. Na mejnem območju Karavank je bilo gibanje

omejeno na nekatere **planinske poti**, samo s posebnimi dovolilnicami in le podnevi. Vedno so te lahko ustavili in legitimirali ali nagnali nazaj v dolino. To je šlo vsem na živce, zlasti moteče je bilo za planince in **alpiniste.** ■

Predstavitev

na Festivalu gorniškega filma

Knjigo *Na meji* je pravkar izdala Planinska založba Slovenije in je zbirka mojstrsko

napisanih tihotapskih in mejaških zgodb od Karavank do Himalaje. Avtor jo bo predstavil tudi na 16. Festivalu gorniškega filma februarja v Cankarjevem domu v Ljubljani.

Takole je leta 1981 tovoril zmaja. FOTO: OSEBNI ARHIV

Na vrhu Gašerbruma, 8068 m FOTO: OSEBNI ARHIV

